

IHLET

Amióta a színpadra lépett, és elkezdte aprólékosan felépített műsorát, teljességgel nyilvánvalóvá lett számára, hogy a közönség ezúttal nem látja szívesen, kegyvesztetté vált. Határozottan úgy tűnt, még mindig nem bocsátták meg a külügyminiszterre tett ironikus megjegyzését, és a múlt heti, sajtóban továbbra is utórezgéseket keltő árulását a legkínosabb aszketizmussal torolták meg: nem nevettek viccein.

Mindig is a közönséget gondolta az utolsó sáncnak, végvárrendszerének, ahova még visszahúzódhatott a hétköznapok ostroma elől. Lázasan tört át elmepalotája termein, hogy valami régi jól bevált, de még nem unásig lejáratott történetre leljen. Közben tekintete is egyre másra lekopott, tovasiklott az asztaloknál helyet foglaló vendégekéről, úgy érezte, mintha ítéletek és megrovások lándzsasűrűje szegeződne neki. Vissza kell lopnia magát oda, ahonnan egy óvatlan elszólás miatt kirugdalták. Vagy csak leléphetne most, átadva helyét annak a dadogó, minduntalan mondandójában elvesző amatőrnek. A hasonlók miatt indult romlásnak a műfaj, és az intézmény megítélését is válságba taszították.

Miért akarják elkergetni? Ha igazán számolt volna az őt lerohanó körülményekkel, készített volna pár ellenzéket gyalázó röpkét, de akkor ők is ledobják pajzsukról, igaz, sose kéredeztek fel rá, és nem is tudott mit kezdeni a seregnyi üzenettel, felkéréssel, amit mostanában kapott, mit érdeklí őt a korlátozott alkotmányosság, neki már gyermeke van, komoly szakmai elismerései, és egyedül a kezét kellene kinyújtania az igazgatói pozícióért. Ami nem a külügyminisztérium hatóköre, így felesége is hiába szidja, ott-hon ülve persze van ideje politizálni, elhíttetni magával, hogy ért is hozzá, jobban átlátja, mint a közmédia, utána meg ahelyett, hogy egyfolytában úton levő férjét támogatná, a legnagyobb szükségben cserbenhagyja és elárulja őt. Hiú dög.

Megrándultak az ujjai. Akárhányszor fellépett, kínosan ügyelt mozdulataira, olyan ez, ahogy a zenész kóros igyekezettel tartja az ütemet, tiszta hangokkal operál, versenyre kel a gépi tökélyvel. Ha szerepelt, nem is ő, hanem inkább a körülmények irányították, a megvalósulásba dőlve, hittel és eleganciával alkotta meg azt, amire egyedül ő volt képes: olyan műsort, ami nem a pillanatnak és aktuális trendeknek szólt, érvényességét pedig senki

sem volt elég kompetens megkérdőjelezni, mert kollégái árnyékában, mindenki más pedig csak bűvkörében élhetett.

De ezek itt éhségstrájkolnak, olyan gyenge volt az eddigi összes fellépő, hogy kezdte azt hinni, egyedül azért váltottak jegyet az előadásra, hogy őt büntessék a némasággal, természetlenné tegyék az első és utolsó menedékét, a színpadot. Ha ők így, akkor neki se legyen több félnivalója, a legjobb lesz, ha a makacs, ostoba sokaságnak a legjobb fogásokat szolgálja fel, elfogadja a kihívást.

Kezdett feloldódni, visszatért a szín az arcába, úgy száguldozott a gyűlölködő tekintetek között, mintha még mindig egy héttel ezelőtt lenne, és csak őt méltatnák és ünnepelnék, eltöltekeznének a húsz perccel, amíg egy levegőt szívhatnak vele. Hogy lehet ennyire végzetes egyetlen vélemény, amin még egyesek nevettek is, egészen addig szép emlékként gondolhattak rá, amíg a lapok meg nem írták a fonák háttérjelentést. Nem is cáfolat volt, hisz a kijelentés tényszerűségét nem vonták kétségbe, egyedül a mögöttes, rejtett utalásokat tárták fel, akasztották ítéletként a nyakába azt, amit nem is szándékozott sugallni, bár a botrány kirobbanása után nem tiltakozott és határolódott el időben a tegnapi önmagától. Azt hitte, majd idővel leperegenek róla a vádak.

Óriásit hibázott, rosszul mérte fel a következmények súlyát. Abban a pillanatban nem, de előtte lehet, mintha átfutott volna fejében, hisz így is lehetett érteni, de akkor nem úgy értette, most így visszagondolva ebben se a legbiztosabb, ezért még a bocsánatkérésre se szánta el magát, egyrészt mert sértett, másrészt pedig ha tettetesen kapják, térdet hajt a nézői szélszély előtt, s akkor neki vége, sose tisztázhatja többé a személyét érintő el-lentmondásokat.

Lusta monsturmokként gázoltak át a medence vizén a kisnyugdijasok, míg egyik árnyas végből a másikba, tűző nap felé vagy döngölő vízsugár alá vonultak. Japán szörnyfilmek gumiba burkolt címszereplői ugrottak be: Gappa, Godzilla, gyermekkorom hősei, akik megtanítottak arra, hogy a rombolás nemesít. A kisfiam megint elcsúszott a nedves kövön, beverte a fejét. Ki a vének verméből, csuromvizesen rohantam felé. Vártam, hogy a feleségemmel kövessenek, negyedóra csendet kértem csak, amíg kitalálom, hol együnk. Tökéletesebb díszletet rendelni se lehetne ahhoz, hogy rossz apaságom tényszerű bizonyítást nyerjen. A sajtó púp is le fog lohadni, ahogy a sírás is csillapul, vitéznek, harcosnak, nagy túlélőnek és kalandornak hívom. Amíg eszünk, magamon érzem, körbefon feleségem neheztelese, én ezt próbálom újra és újra levedleni, egy száználmas hulló vagyok csupán. Dél-

után mindenhova együtt megyünk, a kisfiam öröme tűzi ki a célt, én a teljesebb élményen és a harmonikusabb összképen ügyködöm, ha csak rövid időre is, de úgy teszek, mintha komoly szerepem volna az életében, nem pedig a vendég lennék, aki a bejárat előtt makulátlanul tiszta cipőjét törölgeti, észre se véve, mennyire terhes a házigazdáknak ez az agyontisztelet. Megtört embernek éreztem magam aznap, ahelyett, hogy elégedett vagy legalább férfi lettem volna.

És akkor eldördült egy kacaj a sarokban! Néhányan összenéztek, keresték-kutatták a kollaboránst, itt az ideje befejezni, épp eléggé fellazította már a falat, amit elutasítással vontak a nézők elé, jöjjön csak az újonc, épp eléggé megizzasztotta őket, leljék kedvüket a közepszerűségben, mire a képernyőig ér, ugyanúgy konzervnevetés fog hullámszöveget előadása alatt, a vendégek pedig vágóképekké hullanak, mosolyok, egy-egy tágra nyílt száj, villanó szempár törmelékévé, a különbség annyi, hogy nála ez most gyéresebb és szegényesebb lesz, esetleg régebbi előadások résztvevői fognak mulatozni alatta, lehet, ugyanazok, akik most is itt ülnek. Még életében nem vonult le taps nélkül. Mindent megadott nekik, licitált is. Mindent elvettek tőle.

Végül teljesen kivágták a fellépését, mintha valamit rosszul csinált volna, eltüntették, s ez rosszabb volt, mintha elbocsátották volna, a levél csak másnap érkezett, a színház egy ideig nem tart igényt a munkájára, szeretnék, ha pihenne pár hetet, és utána újult erővel látna hozzá. Sorban felkereste azokat az újságírókat, akik addig a tenyerükön hordozták, beszámolt nekik a pusztításról, majd mielőtt interjú lett belőle, rendre letámadták, hogy aznap nem léphetett fel, mivel valahány forrásuk, a közönség, kollégái és a stáb is távolmaradásáról számoltak be. Hiába kilincselte, mindenki elzárkózott attól, hogy megerősítse ottlétét, a belső köröktől még idegen fiatal volt az utolsó esélye, aki aznap este utána következett, de a fülébe juthatott, hogyan becsmérelte feltűnése óta, ezért arcpirító módon értetlenkedést tettett a vonal túlsó végén, ez a vészkiárat is beomlott.

Maga a recepciós tessékelt ki a színház épületéből, amikor egy reggel pontban ugyanakkor megjelent, hogy ellássa a pozíciójából fakadó egyéb teendőit, ott folytassa, ahol kell. A belépőkártyáját is érvénytelenítették, formalitásból a pihenése végett. Ez nem lehet más, csak a külügyminisztérium bosszúja.

Vonakodott levelet írni, gondolt még egy nyilvános bocsánatkérésre, amit a kormányközeli média közölhetett volna, de nem óhajtottak szóba állni vele, indexre került, és a megalázkodás után nem is ugyanaz len-

ne a munka, mint a büntetés letöltése után. Csak pár hetes száműzetésről volt szó.

Napokig titkolta a felesége elől, ugyanúgy felkelt, elköszönt és nyakába vette a várost, késve bár, de felfedezte magának. Fogadásokat kötött, felismerik-e vajon a taxisok, villamosok utasai, a Duna partján sétáló idősök. Néha odaállt egy-egy régi barát tornáca elé, az esetek túlnyomó többségében nem volt elég bátorsága csöngetni, de amikor kiderült, hogy aki segíthetett volna rajta, elköltözött, még jobban letörte, ezért hát nem is kísértette a sorsot, csak eljátszott a gondolattal, hogy partizánként ingyenes fellépést rendez a leghitványabb késdobálóban, szövetséget köt pár hipsterrel, beint a rendszernek, és underground mozgalmat indít, de hamar elállt az ötlettől. Lázadásból nem lehet megélni, különben is, nem a rendszerrel van gondja, csak azzal, hogy mellőzi. Nem én vagyok eltiltva a közönségtől, hanem fordítva! Az ilyenek mindig jobb kedvre hangolták, elnézte a sirályokat, ahogy megtelepedtek egy sodródó hullán, a hajókat, tömött sorokban érkező turistákat, akik ahelyett, hogy a várost és a sehol máshol fel nem lelhető épületeit fotózták volna, az ég felé fordulva kattintgattak. Volt és lesz is még ilyen kék, de még egy Parlamentet vagy Halászbástyát nem fúj össze a szél. Nem értette őket, se az utazás miéértjét, őt csak fárasztotta az ilyen, ha mozgásban volt, azért tette, mert dolga van, az otthon megteremtése és fenntartása is annyi fáradtsággal járt, hogy ha most otthon ülve teltek volna napjai, egyre csak attól tartott volna, hogy a járulékos kényelem lesz fegyőre, és bármelyik irányba fordul, mindegyik csak arra fog visszautalni: dezertőr lett a saját országában, amit először felvidított, majd ellenséget csinált belőle. Lehet, ezek a bárgyú turisták lesznek az új nyáj, ahol menedékre lel. Még nem érték atrocitások, de mindig tartott tőle, ezért kerülte először, majd látogatta minél sűrűbben a tömegközlekedést, reménykedett abban, hogy leszólítják, aláírást, fotót kérnek tőle, mint régen, megírja egy újság, milyen étteremben tűnt fel, de semmi, mindenhol csak az egyformaság, mintha egy volna közülük, felfalja a tömeg, besorolja maga közé. Legalább ha megvernék, elhinné, hogy a megjegyzésének tétje volt, de így a megtorlatlan bűn kétségek közt hagyta, csak várakozott és csodálta, milyen hosszú is egy hét, mintha egy lángoló épület párkányán állna, és a tűzoltók egyre csak üvöltének, hogy ugorjon, miközben rohannak a ponyvával, már két utcával arrébb járnak, de hangjuk mégis ott dühöng, egyre erőteljesebben visong hallójárataiban.

A legfontosabbat vették el tőle, ami nélkül végleg semmi, papírvékony maradvány csak: a derűt, elevenséget, a humort és játékosságot. Úgy jártak

el vele, ahogy régen a tolvajokkal, erőszaktevőkkel, kasztrálták és lecsapták kezeit. Csak evett, rohant és emésztett, szeretkezett, a fiát faggatta, ami még nem nevelés, de a szükséges figyelmet fenn kell tartania, mert az ismeret megelőzi a cselekedetet, utóbbira pedig még nem állt készen, most, hogy visszatoloncolták oda, ahol idegenül, leplezetlen gyakorlatlansággal mozgott, a családi körbe. Az elmúlt években köttetett egy hallgatólagos megegyezés, eszerint ketten törvényhozók, ő pedig végrehajtó lesz, míg el nem nyeri az igazgatói pozíciót, és bekövetkezik az, ami máshogy nem is lehet. Dicsérhetné a külügyminisztérium munkáját, ha tudnának róla bármit is, de a nemtudás helyességét gyenge és átlátszó dolog lenne dicsérettel illetni.

Már a kivilágítatlan utcákra, ellenzéki törzshelyekre és amatőr klubokra is rálelt, ahol azok próbálgatták szárnyukat, akik oda akartak bekerülni, ahonnan határozatlan időre kitagadták. Az egyik reggel cetlit csúsztattak be az ajtaján: Álljon készen! Eljő hát a vezeklés is, nyitott szemmel járt ezután, résen volt, minden egyes buszon a mögötte állóban tartótisztet sejtett, aki beszervezheti, feladata felől informálhatja, mint régen, amikor kezdőként a vele együtt indulókról írt jelentéseket. Azóta nem is hallott felőlük, nem csoda, hisz a tehetségtelenség egy dolog, a hazaárulás és hűtlenség egy másik, egy sokkal mélyebb árok, legalábbis akkor így gondolta. Most úgy látszik, ugyanabban a cipőben jár, de már nem sokáig.

Megritkultak útjai, ha megfigyelték, jobb, ha nem mutatkozik többé olyan helyeken, amik kompromittálhatják, márpedig elfoglaltságai miatt nem ismerheti úgy a várost, hogy végletekig tisztában legyen azzal, melyek azok a helyek, amik egy tárgyalás során ellene vallhatnak. Jobb lesz otthon kivárni, készen állni az eligazításra. Egy ideig úgy érezte, a család terhére van, lehet, azt hitték, munkát keres, azután jár, kerülte is az újságban a hirdetésekkel kitapétázott részt, a nemzeti hálózaton se kutakodott, pedig rosszabb napjain eszébe jutott, hogy talán dacból kamatoztathatná közigazdász diplomáját, amit még évtizedekkel ezelőtt szerzett meg. Büszke volt rá, de végül sose kellett használnia. Túl is haladott már az idő ismeretein, rettegett a tapasztalattól, hogy kudarcot vallhat egy idegen harctéren.

Hétvégi napon jöttek el hozzá, közvetlenül ebéd előtt. Úgy látszik, nem voltak benne biztosak, hogy munkanapokon is otthon találják. A gyermekét felküldte a szobájába, felesége a konyhában ügyködött tovább, de azért rázárta az ajtót. Két látogatója ennek ellenére továbbra is rendkívül halkán, szinte suttogva adta elő mondanóját.

A nemzetnek szüksége van magára, mit tud északi szomszédunkról? Ami azt illeti, rendkívül keveset, de meg is bánta, hogy igazat mondott, legalább ködösíthetett volna, mindegy, innen indul, ebből a maga okozta hátrányból, de ez már a kifelé vezető út. Tudta, hogy a külügyminisztériumtól jöttek. Mivel sztrájk és kormányellenes zavargások zajlanak, ezért a maga dolga lesz, hogy a propaganda egyik ágát, a szatírák, humoreszkek és viccek legyártását, ezek médiában való feltűnését koordinálja. Mindenekelőtt meg kell ismerkednie a jelen helyzettel és északi szomszédunkkal, hogy hiteles képet tárhasson a lakosság elé. Ez az első, viszont a lehető legfontosabb lépés lesz, a közhangulat előkészítése. Megkérdezte, mire föl a közhangulat, a tényszerű cikkek és rövid, velős tájékoztatás miért nem elég? Erre hallgattak, egyikük arcán vékonyka mosoly tűnt fel, majd nyomtalanul eltűnt, mint egy sivatagban szomján halt vándor, és újra nekiszegezték a kérdést: mit tud északi szomszédunkról? Relatív keveset, így fogalmazott, de végül ők helyesbítettek, hogy szinte semmit. Durva sértés, de le kell nyelnie.

Elfogadta a megbízást, de időt kért, hogy kutatómunkába kezdhesen. Megtudta, hogy menesztésére is azért került sor, hogy rájöjjenek, fűti-e revansvágy a kormány ellen, vagy továbbra is lojális, tűrni fogja-e a mellőzöttséget. Vizsga volt tehát, a hazáért végzett feladat előszobája.

Mivel nekünk kell megoldani testvéreink problémáját, ezért szükség van a lakosság felhatalmazására is, továbbá a szemük előtt kell különválogatni a konkolyt a búzától. A javuk mint örök testvérekként gondol rájuk, holott mi se vagyunk feltétlenül egymással testvéri viszonyban, de ha észrevette, egy idegen ország esetében jóval inkább kéznél vannak az ismeretek, milyenek is ők, esetleg amolyanok, de akkor is totalitásokban gondolkodunk. Amivel nincs is baj.

Érdeklődött afelől, miért nem írnak arról az újságok, mi zajlik éppen ott, miért kell mindenképp közbeavatkoznunk. Mindenképp? Egyszerre hördültek fel, inkább gúnyosan. Közbelépnünk akkor kell, ha majd támogatni fog a lakosság többsége ebben. És maga fog nekünk segíteni abban, hogy ez így legyen. Írni pedig akkor fogunk róla, ha már minden készen áll, minden tudható és alkalmazható lesz, amikor a tudatlan, bosszúszomjas ellenzék már nem forgathatja ki a jelen helyzetet sarkaiból. Az aktualitásnak meg kell teremteni a feltételeit, mint profi előadó, gondoljuk, ezzel ön is tisztában van.

Másnap már munkához is látott, dobozokban kapta az összefűzött jelentéseket és kivonatokat, bár volt, hogy egész oldalak voltak néhány mon-

dat kivételével egy az egyben feketével kihúzva, legalább nem kellett vesződni a felesleges vagy épp számára veszélyes információkkal. Van, aminek felfogásához kevés egyetlen állampolgár. Lehet, hogy tudata nem is bírná a terhet, és teljességgel kimúlna az ágaskodás hiábavalósága közben. Késő estig dolgozott, volt, hogy a hitetlenség, a szomszédos nép álnoksága miatt kellett hosszú szüneteket tartania. Mielőtt a gyűlölet végleg átítatta volna, muszáj volt emlékeztetnie magát, hogy a többség megmentésén munkálkodik. Gyomirtás lesz.

Aggasztotta a válság, amit rohamléptekben tártak fel előtte, viszont pont a megrendültség oltotta ki érzékét, hogy humorra alakítsa az élve boncolt káoszt. Eleinte nem ismerte el, hogy tehetsége megbicsaklott, ösztönzésre szorul, ezért a kutatás folytatása mellett döntött, még inkább belevetette magát, most már a lengyelség történetének feltárására indult, még belépőkártyát is szerzett a könyvtárba, bár a minisztérium érthetetlen okokból megvárakoztatta. Látszott, hogy már elvégzett munkát várnak tőle, muszáj lesz hamarosan morzsákat vetnie eléjük, hogy békén hagyják, de a fércművek lehetősége olyan mérhetetlen rémülettel töltötte el, hogy a napok után megszerzett kártyával egyből bebörtönözte magát a könyvtárba, és felárta mind a négy művet, amiben információt találhatott a lengyelekről, történetükről, szokásaikról, kereskedelmükről és vízrajzukról. Lassan már egész dobozra való jegyzete volt. Különválogatta azt, ami közös, ezt nem bánthatja, legfeljebb kifordítani szabad, hogy lám, osztoztunk a tradíción, de a kisebbségük most ez ellen tör. Ami különös volt, egyelőre megközelíthetetlen, jóval nagyobb értékkel bírt, ez lesz majd az, ahol tehetsége szárba szökkenhet. Térképeket is szeretett volna kérvényezni, külön belépőt kellett a Nemzeti Térképészeti Intézethez igényelnie, de itt már fenyegetéseknek és gúnyolódásoknak kellett kitennie magát, minek az, talán a folyókkal, hegyekkel akar viccelődni? Megvádolták, hogy élősködik az államon, lenyúlja a kutatásra szánt összegeket, és most ezért húzza az időt, talál ki minél több kifogást, hogy ne kelljen a munkát befejeznie, késlelteti a közhangulat és az aktualitás eljövételét, jóval felelősségteljesebb személynek ítélték meg, de kezd csalódást okozni. Márpedig neki szüksége van azokra a térképekre.

Felújított pár régi kapcsolatot, ismerősök ismerőseihez elvergődve próbálta meg beszerezni a topográfiai kincset, de csak Litvániával, Dániával, Szerbiával és Tibettel házaltak. Rövid alkudozás-faggatózás után volt, hogy ő csapta rájuk a telefont, amiért ilyen piti országokkal akarták kiszúrni a

szemét, amikor neki csak egyetlenegyre van szüksége, máskor meg a beszerzésről meggyőzni kívánt személy szakította meg vele a kapcsolatot.

Az egyik este, hosszan a zuhany alatt állva, onnan a szellőztetés alatt beszőkő muslincák imbolygását figyelve kezdett szembenézni a ténnyel: segítségre, a tehetsége pedig alapos injekcióra, tornára szorul, és ezt egy amúgy is hozzáférhetetlen térkép megszerzése már nehezen fogja egymaga fel-támasztani.

Ellátogatott régi mentorához, aki visszavonultan élt egy óbudai lakásban, szívélyesen fogadta aznap főtt ebéddel, bár azelőtt már étkezett a városban, ezért a terített asztal inkább nyomasztóan hatott rá, a sikeresen leküzdött leves után tértek csak rá a munkaügyekre. Válságban van, és a válság szó hallatára a kövér arcú, melegszívű mester nyomban elkomorult, letette a vil-lát, úgy tisztogatva meg arcát, mintha a válság nyomait szándékozná letö-rölni, a virulens recesszió eltüntetésén serénykedne.

– Tulajdonképpen miért hozzám fordultál?

Ezen a kérdésen alaposan meghökkent.

– Legenda vagy, rajtad nőttem fel, a darabjaidat hosszú ideje töretlenül játsszák, a reklámjaid verhetetlenek, és a rovatod is a legsikeresebbek kö-zül való, még mindig, változatlanul. Igazából a nyomodba se érek. Most ezt muszáj lesz részleteznem, hogy miért pont hozzád fordultam? Nélküled semmi volnék.

– Csak szerénykedsz – azzal egy falatot mégis a szájához vett. – Tehát nem kaptad meg a levelemet?

– Nem.

– Pedig a hálózaton is elküldtem. Pár napja ellenőriztem, azt írja, hogy elolvastad.

– Mi? Dehogya. Nem kaptam tőled semmiféle levelet.

– Ne hazudj, kérlek, tudom, hogy megkaptad. Azt hittem, arról akarsz velem beszélni.

– Nem értelek, fogalmam sincs, miről van szó. Nézd, a segítségedre van szükségem.

– Nagyon kérlek ne hozz ilyen helyzetbe! – a szalvétát galacsinná gyű-rő kezével sújtott le az asztalra, a harag hirtelen tört ki belőle. – Pontosan tudod, miről van szó. Látom, csak gúnyolódni jöttél.

– Láthatod, hogy fogalmam sincs, miről beszélsz. Most én fogok kérni tőled. Nézz rám, és hidd el, hogy nem tudom mi állt abban a levélben, nem kaptam meg. Lehet, el se küldted, vagy a feleségem nem adta át, vagy ő ol-

vasta el, nem tudom. Ennyire fontos volt? Jó, látom, igen. De azt tudhatnád, hogy belőled sose űznék gúnyt.

Lenézően mordult fel, mint aki végre rajtakapta a tettest.

– Nem tudok neked segíteni.

– Tessék? Most meg ezzel büntetsz, nagyon kérlek, ne haragudj, majd megkeresem azt a levelet, de akár most is elmondhatod, mi állt benne.

– Jó. Ha megtaláltad, akkor majd te is megérted, miért nem tudok segíteni. Nem haragszom rád, különben.

Értetlenül és ostobán néztek farkasszemet, egy percig az is átfutott az agyán, hogy feláll, és itt hagyja, de végül a mester folytatta.

– Nézd, az a helyzet, hogy nekem nincs humorérzésem. Még elmosolyodni is nehezemre esik. Érteni értem, és ez a legtöbb, ami képességeimtől fogva telik. Egyszerűen így vagyok összeszerelve. Viszont kitűnő előadó vagyok, ezt elismerem, mindenki elismeri, ez tagadhatatlan. Soha egyetlen sort nem írtam le, ami a sajátom volna. Téged is fel akartalak kérni, hogy legyél a szerzőm. Szinte mind az egykori tanítványaim, ők a leghűségesebbek, és mindenekelőtt a legtehetségesebbek is. De kezdenek fogyni, mindegyikben kihuny a tehetség, a humor, és erre most beállítasz, és azt mondod, benned is meghalt, nem maradt több. Azt hittem először, hogy ez egy vicc lesz, mert olvastad, és most meg akarsz viccelni. De látom, neked is leáldozott. Te voltál a nagy reménységem, benned bíztam a leginkább. És micsoda fizetéssel járt volna ez a bizalom.

– De... sajnálom.

– Mármit? – most tényleg sikerült megsértenie. – Valamilyen torzszülöttnek tartasz, csalónak ezért? Megbolondultál? Én tolmács vagyok, a te szemedben valami cirkuszi látványosság, egy végtagok nélküli tornász, mit tudom én, lehet, és a világtól nem várhatok el többet, mint hogy nevetéssel vegyen körül, a közönség eleven hittel barikádozzon el magamtól – fűzte tovább patetikusan. – A titoktól, amit eddig őriztem. Téged is felkértelek volna, te is részt vehettél volna ebben, csak félttem a büszkeségedtől. Nézz magadra, most tényleg semmi vagy, sokkal kevesebb, mint én, mert még csak az illúzió se a tiéd, egészen meztelen vagy, szájalmas, egy élőhalott! Takarodj a házamból!

– Jaj, dehogy féltél te a büszkeségedtől, micsoda hisztit levertél most is, én csak a segítséged akartam kérni, ez most nem egy sima műsor lesz, sokkal komolyabb annál. De nem avathatlak be. Tiszteltelek, lehet, kár volt. Legalább azt el tudnád játszani, hogy nem vagy olyan arrogáns, de ez se megy. Írjon neked a halál.

- Azt mondtam, takarodj.
- Én most ezt befejezem, engedelmekkel – elkezdte felszelni a rántott húst.

A mester ügyetlen mozdulattal rántotta le a terítőt, és azzal együtt mindahány tányért, ételt és evőeszközt, a romok beterítették a padlót, amittől beléptekor kerek öt percig óvakodniuk kellett, frissen mosott volt, és most egy túl magyar ebéd csúfítja el, harag és keserűség. Köszönés nélkül távozott.

Hazafelé tartva köd szállt alá, a mindenholonnan előtörő világítás kevert sárgát a hamuszínbe. Maga se tudta, miért, de amikor útjába akadt egy padkán féloldalasan árválkodó dívány, ahelyett, hogy megkerülte volna, inkább leült rá, és a kerítésen és tetőkön túli tájra meredt. Egy ideig feszülten firtatta a homály uralta domborzatot. Valószínűleg a frissen beköltöző lakó tette vállára a kezét, összerezett, szólhatott volna inkább, minthogy egyből érintéssel nyit. Szaporán felpattanva állt odébb.

Úgy tartotta a szájhagyomány, hogy vidéken még fellelhetők azok a kötetek pár eldugott közkönyvtárban, amit a fővárosban és nemzeti irattárakban már rég leselejteztek. A legjobb és egyben legveszélyesebb az lenne, ha közel kerülne egy reakciós sejthez, és a segítségükkel jutna hozzá a térképhez, de sajna reakciós barátait évekkal ezelőtt már mind feljelentette, megtisztította a humort és szűkebb ismeretségi körét is a ragálytól. Sose gondolta volna, hogy még eljön az a pillanat, amikor ellenségekre vágyakozik, és rákényszerül, hogy a kormány teremtette akadályon keljen át. Többről szólt ez már. Meg kell tudnia az igazat, szörnyű félelmek mardosták, de valakinek hamarosan ki kell mondania azt, ami romba fogja dönteni ezt az országot: Lengyelország kamu.

Kezdjük az elején, mindahány eddig megtalált kiadvány, amiben Lengyelország szerepel, nem régebbi húszévesnél, és ennél régebbire egyszerűen még nem akadt, amióta elhagyta családját, hogy faluról falura, a repcével terhes síkon, serpentineken, és ősze fordult dombságokon átautózva találjon bármit is a lengyelekről a könyvtárakban, de nem, egyre inkább megszilárdult benne a felismerés, hogy ez az ország egyszerűen nincs, egy költemény, ennyi levert forradalom, zivataros fordulat és széjjelszakított, megtépázott múlt egyszerűen nincs, őket hozzánk igazították, ahogy mi igazítjuk a talajvesztéshez lépteinket, és akkor mi lehet a kormány célja mindannyiunkkal, vagy csak velem? A futásom rajzolja fel a kudarc kontúrait, látják már, hogy tudom, vagy pont ez volt a céljuk, hogy rávezessenek, ez egy újabb előszoba valami sokkal nagyobb, ésszel felfoghatatlant

megelőzően, és csak lépnem kell, bevallani nekik, hogy igen, rájöttem. Ha pont a tudatlanságomat várják el, hogy csendestárs legyek, akkor még hatalmasat bukhatok.

A lezárt határ felé vette útját, töretlen lendülettel közeledett az igazság felé, valahogy át kell jutnia, és megtudni, mit őriznek a mesterséges állhatáron túl, ami még ugyanúgy az országunkhoz tartozik, elcsatolt vékony földszáv lehet. Az egész magyar nemzet kitalált barátja, a lengyeliség, istenem, hogy lehetünk ilyen vakok! Megannyi magyar kikötő lebegett előtte, a nemzet hullámtörése, homokfövenye és kutatóbázisok, katonai gyakorlatok és irdatlan méretű és számú raktárak, ki tudja, mivel roskadásig telten.

Egymás után történtek nagyjából, a felesége a televízióban szólította meg, hogy térjen haza, ez két napig ment, egy motelszobában ő is elkapta az adást, ahogy kezeit tördelve, könnyed nyári ruhában áll tökéletesen középre komponálva, mint egy elítélt, és kérleli, hogy térjen haza, bárhol is jár. Utána kiveszett a médiából, ehelyett a színház tett bejelentést, hogy frenetikus műsorán dolgozik, azért tűnt el, feleségének se árulta el, hogy alászállhasson a magyar táj magyarságába, de a színházzal állandó összeköttetésben van, jól halad, de meditációra van szüksége, kérték a lakosságot, hogy ha bárhol feltűnik, ne zavarják, tegyenek úgy, mintha akárki volna, így tud csak bárkivé válni a műsor kedvéért.

Tudta, hogy a tiltás hatására bolti eladók, vendéglátósok és benzinkutasok kezdenek el fecsegni, és már szögekkel és fonalakkal teli tűzdelt térképen követik minden lépését, ezért változtatott a határ felé irányzott tervén, és káoszba taszította magát, mert tudta, hogy ott már várják és figyelik, ezért mindenféle komolyabb elhatározás nélkül, a pillanatnyi szeszélynek engedve haladt ebbe vagy abba az irányba tovább, és a tovább nem is jó szó erre, mert haladás helyett jóval inkább pontosan ennek tagadásáról kelle-ne beszélnünk, hogy ezt a ravasz összeomlást megragadjuk.

Szakállat eresztett, kopaszra borotválta fejét, és megszabadult túlságosan is jellegzetes stílusától, ruházatától, rendszámablától és igazolványtól egyaránt. Idővel egyre inkább kiismerte magát abban, ami ezen ország alatt lapult, a résekben és repedésekben lelt otthonra, légüres térben élt, várva a megfelelő alkalmat, az aktualitást.

A fennálló viszonyok hamarosan vadászokat küldtek a nyomába, visszavárja-e még a felesége, visszavárja-e még a kormány, vagy már elpusztítani akarják, esetleg az egyikük hajtja majd a másik karmaiba őt, vagy ezeket a hol öltönyben, hol turkálós göncökben parádézó, levakarhatatlan urakat a mester bérelte fel, hogy titka örökre sírba szálljon? Menekülnie kell, már

az életéért futott, és az élete maga volt az igazság, végleg összefonódott vele, és kell-e ennél erősebb érv a túléléshez, hogy áttörjön végre ezen az összekuszált adathalmazon, a leszúrt áldozaton kerekedjen felül végre, amivé a valóságunk tették.

Éles pengével kellene elkaparnia árulkodó vonásait, egyre többet és hosszabban nézte magát a tükörben, mikor meghallotta a reszelő hangot, amit áteresztettek a falak. Valaki nevetett a szomszéd szobában, valaki velőtrázóan, tiszta szívből és őszinte tébollyal nevetett, és nem lehetett tudni, hogy a televízió, olvasott-hallott vagy gondolt felismerés neveltette meg így, mi torlódhatott benne össze, amin csak ekképp lehetett tovalendülni.

Talán ő téved, és ez a mesebeli nép, a lengyelek eredtek nyomába, hogy forradalmuk ezúttal sikerrel járjon, ne tudjuk átharapni torkát. Zilált idegeinek pillanatnyi nyugtot kellene hagynia, már kibírhatatlan ez a bizonytalanság. És az egyik este, kint a pusztában, ahol az éj megölte a távolban forgó szélerőművek, végelgyengülésben elhullt szarvasdög és feketén ásíto földeken osonó fatolvajok látványát, végre megszületett az első vicc, és utána nem volt megállás, oldalról oldalra jöttek létre a hosszabb-rövidebb, ám annál fényesebb lánggal égő zseniális töredékek, melyek mind abból a mérhetetlen tudásból merítkeztek, amit az utóbbi időben magához vett, majd elhagyott, és közértek, kocsmák, motelek és kultúrházak falára szögelte ki ezek másolatát, mintha kiáltványok lennének. Gyerünk, közhangulat, ébredj, itt hozom a koronád, és a térképre újabb színes szögeket lehet tűzni, mint aggódó szülők az erdőben éhen halni kivetett gyermekük után, kapirgálhatják össze a morzsákat, most indul az oroszlánbarlang mindahány sarka ellen a legigazabb hódítás, az elterelő hadművelet. Elkezdte keresni a rést a pajzson, a pontot, ahol ezt az országot a bokájánál fogva lógatták bele a sebezhetetlenségbe, az egyetlen tiszta felületet, a támadási együttthatót.

Már egészen közel járt a határhoz, amikor nyugtatóktól kábán rátörték a minden éjszaka elbarikádozott ajtót, és a két fejevadász végre telipumpálhatta ólommal azt a nagy reményű művészt, akit a szakáll és tar fej miatt összekevertek azzal az ugyancsak menekülő (valójában már rég Afrikában járó) ügyésszel, aki jóval régebben korrupciós botrányba keverte, majd a törvény kutyái elé vetette főnöküket, és most mobiljukkal tucatnyi fényképet készítettek a vérben ázó, átluggatott testű humoristáról, hogy legyen mivel bizonyítani a bosszú sikeres bekövetkeztét, utána a lehető leggyorsabban távoztak, rábízva a hulla eltakarítását az illetékes szervekre.

A lengyel intervencióra a temetés előtt nem sokkal került sor, másnap hatalmas nyomtatott felirat bukkant fel egy elhagyatott fővárosi bekötőút mellett, és az ellenzék tiltakozott, a szimpatizánsok tiltakoztak, mindenki sürgette – bár eltérő narratívát megénekelve – a kormányt, hogy tüntesse el a plakátot. A felirat, mely ilyen mértékben képes volt felkorbácsolni a közvéleményt, és elterelte a figyelmet a valaha élt legnagyobb magyar színész és a lengyel forradalom vesztéről, mindössze ennyi volt: Majd azt mondják, mi nyomorultabbul haltunk, de ez hazugság.